

Studia Biblica Slovaca

Ročník 6

2014

Číslo 2

Offprint

Studia Biblica Slovaca je recenzovaný vedecký časopis zameraný na skúmanie Svätého písma Starého a Nového zákona predovšetkým zo stránky filologickej, historickej, exegetickej a teologickej.

Ročník VI (2014), číslo 2

Vydáva Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, Kapitulská 26, 814 58 Bratislava 1, IČO 0039786510.

Šéfredaktor: Blažej ŠTRBA (Badín)

Redakčná rada: Jaroslav BROŽ (Praha, CZ) – Peter DUBOVSKÝ SJ (Roma, I) – Pavol FARKAŠ (Nitra) – Juraj FENÍK (Košice) – Sr. Júlia Daniela ISKROVÁ OP (Ružomberok) – Róbert JÁGER (Košice) – Jozef JANČOVIČ (Bratislava) – Róbert LAPKO (Košice) – Libor MAREK (Roma, I) – Milan SOVA (Bratislava) – Peter ŠOLTĚS (Oestrich-Winkel, D) – Jozef TIŇO (Bratislava) – František TRSTENSKÝ (Spišské Podhradie) – Pavel VILHAN (Badín) – Sr. Gabriela Ivana VLKOVÁ OP (Olomouc, CZ)

Za lektorovanie všetkých článkov zodpovedá redakčná rada.

Výkonný redaktor: Martina Korytiaková

Jazyková úprava: Anna Viglašová

Obálka: Michal Martinka

Príspevky v slovenčine alebo češtine, alebo knihy na recenziu prosíme adresovať na jednu z adries:

Redakcia *Studia Biblica Slovaca*, Banská 28, 976 32 Badín (Slovakia), tel.: (00421) 048/418 26 02, redakcia@biblica.sk, www.biblica.sk; František Trstenský, Teologický inštitút, Spišská Kapitula 6, 053 04 Spišské Podhradie (Slovakia), tel.: (00421) 053/419 41 80, f.trstensky@gmail.com.

Príspevky sa požadujú v elektronickej podobe (najlepšie pripojeným dokumentom e-mailu), podľa možnosti v textovom editore Microsoft Word (formát A4, typ písma Times New Roman, riadkovanie 1,5). Ak sú používané iné fonty písma pre hebrejčinu a gréčtinu ako v programe BibleWorks, tak upresniť aké, prípadne preposlať používaný font spolu s príspevkom. Príspevok typu štúdia, poznámka alebo reflexia musí byť doplnený zhrnutím nie dlhším ako 150 slov a jeho anglickou verziou, anglickým názvom príspevku, max. piatimi kľúčovými slovami v slovenčine a angličtine, zoznamom bibliografie podľa bibliografického štýlu a kontaktom na autora príspevku. Nevyžiadané rukopisy sa nevracajú. Redakcia si vyhradzuje právo upraviť titulok a vykonať potrebnú jazykovú a štylistickú úpravu prijatých príspevkov. Viac na www.biblica.sk.

Objednávky môžete posielat' na mailovú adresu vydavateľa (kniznica@frcth.uniba.sk), redakcie (redakcia@biblica.sk) alebo knižnice Kňazského seminára sv. Františka Xaverského v Badíne (kniznica@xaver.sk).

Články časopisu sú abstrahované v troch svetových periodikách: *Old Testament Abstracts* ISSN 0364-8591, *New Testament Abstracts* ISSN 0028-6877 a *Elenchus of Biblica*.

S povolením Arcibiskupského úradu v Bratislave zo dňa 3. júna 2014

Prot. N. 2229/2014

Studia Biblica Slovaca

Printed in Slovakia, 12/2014.

Vychádza dvakrát do roka.

Cena: 6 €

ISSN 1338-0141

EV 3744/09

Technika prekladu z biblickej gréčtiny (3): Septuaginta ako výsledok a ako východisko – príklad hebrejizmov vo Veľpiesni

Helena Panczová

Úloha prekladať Septuagintu je veľká prekladateľská výzva. Ide totiž nielen o staroveký text, ktorého interpretácia je vždy náročná, ale ťažkosti sa ešte stupňujú tým, že je to staroveký *preklad*. Moderný prekladateľ sa teda musí pasovať nielen so samotnými textovými problémami, ale aj s tým, ako staroveký autor zvládol, resp. nezvládol svoju prekladateľskú úlohu. O Septuaginte je známe, že zachováva mnohé jazykové prvky semitského originálu. Úroveň a druh doslovnosti je síce v rôznych knihách rôzna¹, ale prvky literalizmu sú vždy prítomné. Ako bude moderný prekladateľ riešiť hebrejizmy v Septuaginte? V jednom z predchádzajúcich článkov² sme predstavili riešenie, ktoré sa používa v *Komentároch k Svätému písmu*³. Nie je to však jediný spôsob, ako pristupovať k textu Septuaginty. V nasledujúcom príspevku sa pokúsime načrtnúť tento aspekt teórie prekladu Septuaginty a z toho vyplývajúce dôsledky pre prekladateľa.

Teória prekladu Septuaginty

Spôsob, akým prekladáme Septuagintu, závisí od toho, ako ju definujeme. Septuagintu vedecky študujú predovšetkým biblisti. Pre niektorých z nich je tento korpus len akési repozitórium textových variantov k masoretskému textu⁴, iní tu vidia reflexiu inej hebrejskej *Vorlage*, ktorá si zasluhuje rovnakú úctu a pozornosť ako variant, ktorí uprednostnili masoreti, ďalší zase vnímajú tento preklad ako najstaršiu interpretáciu Biblie. No nech je

¹ Porov. BARR, *The Typology of Litteralism*.

² Porov. PANCZOVÁ, Problém hebrejizmov, 89-95.

³ Porov. DUBOVSKÝ, *Genezis*; TIŇO, *Exodus*; VARŠO, *Abdiáš, Jonáš, Micheáš*.

⁴ Porov. PIETERSMA – WRIGHT, *To the Reader of NETS*, XV.

pohľad na pozíciu Septuaginty v rámci biblických štúdií akýkoľvek, prekladateľský prístup k textu je rovnaký. V tomto prostredí sa totiž stále berie do úvahy existujúce prepojenie medzi týmto gréckym prekladom a jeho semitským originálom. So Septuagintou sa pracuje ako s *výsledkom* prekladateľskej činnosti.

Z hľadiska lingvistickej analýzy je to veľmi správny postup a bežne sa – s drobnými odchýlkami – používa v súčasnej biblickej prekladateľskej praxi. Toto teoretické východisko nás vedie k tomu, že problém hebrejizmov riešime prihliadnutím k originálu. Konštrukciu, ktorá je v gréčtine cudzia a nezrozumiteľná, prekladáme idiomatically podľa jej hebrejského významu, napr.:

Εἶπεν δὲ Ἀβραμὶ πρὸς βασιλέα Σοδομων, Ἐκτενῶ τὴν χεῖρά μου πρὸς τὸν θεὸν τὸν ὑψιστον (...) εἰ (...) λήψομαι ἀπὸ πάντων τῶν σῶν.
Abram povedal kráľovi Sodomy: „Vystriem (v prísaha) svoju ruku k Bohu Najvyššiemu (...): Nevezmem si nič z tvojho.“ (Gn 14,22-23)⁵

Ide tu o použitie gréckej podmienkovej spojky εἰ (εἴαν) vo funkcii, ktorú má jej hebrejský náprotivok, ale ktorá sa v gréčtine nevyskytuje – na vyjadrenie dôrazného záporného tvrdenia pri prísaha⁶. Doslovný preklad tejto konštrukcie by znel: „Vystriem (v prísaha) svoju ruku k Bohu Najvyššiemu: Ak si vezmem niečo z tvojho.“ Vďaka spolupráci s jazykom pôvodiny môžeme nezrozumiteľnosť ľahko odstrániť.

Septuaginta však nie je iba „dieťa“ hebrejskej predlohy. V istom okamihu vývoja sa „pupočná šnúra“ medzi hebrejským a gréckym textom prerušila a v čisto gréckom jazykovom prostredí Septuaginta začala svoju samostatnú existenciu⁷. Pre staroveké grécke kresťanstvo Septuaginta nebola preklad Biblie, ale Biblia samotná. Tento fakt musíme brať na vedomie, keď pracujeme s patristickou literatúrou. V patristických exegetických textoch je Septuaginta *východisko*. V prípade hebrejizmov to znamená, že autori ich riešenie nehľadajú v rámci medzijazykovej komunikácie, ale iba monolingválne, v rámci gréčtiny. Toto treba rešpektovať, keď robíme lingvistickú analýzu a preklad patristických diel.

⁵ POPOV, PANCZOVÁ, *Preklad Genesis podľa LXX*. In: *Genesis*, 361.

⁶ POPOV, ZERWICK, *Biblical Greek*, § 400.

⁷ Fenomenálnemu vplyvu Septuaginty na ostatné kresťanské národy sa teraz nebudeme venovať.

V nasledujúcej časti na niekoľkých praktických príkladoch z *Výkladu Veľpiesne* od sv. Gregora z Nyssy ukážeme jeho prácu s hebrejizmami Septuaginty.

Hebrejizmy vo *Výklade Veľpiesne* od Gregora z Nyssy

Výklad Veľpiesne od Gregora z Nyssy (asi 335 – 394) je súbor pätnástich homílií, v ktorých autor alegorickým spôsobom vykladá Veľpieseň po verš 6,9. V prírodných, pastorálnych a ľúbostných motívoch tejto biblickej knihy vidí obrazne vyrozprávaný príbeh o vzťahu Boha a ľudstva – ľudský pád a porušenie Božieho obrazu v človeku, bolesť zo vzájomného odlúčenia, ktorá odvtedy kvári ľudstvo, ale aj radosť zo zjednotenia božstva a ľudstva v mystériu Vtelenia, vďaka ktorému je možné porušený Boží obraz opäť obnoviť a vinica, ktorou je ľudstvo, „znova rozkvitne“⁸.

(1) S problémom hebrejizmov sa stretávame hneď v prvej homílii, kde Gregor vysvetľuje názov tejto biblickej knihy:

Teraz sme vstúpili do tejto „svätyne svätých“, čiže veľsvätyne, ktorou je „Pieseň piesní“, čiže Veľpieseň. Vieme, že vo výraze „svätyňa svätých“ pridanie genitívu toho istého slova vyjadruje svätyňu vyššieho stupňa a väčšiu mieru jej posvätnosti. Rovnako je to aj v prípade „Piesne piesní“: prostredníctvom mystéria tejto Veľpiesne nám vznešené Božie slovo ohlasuje tie najhlbšie tajomstvá.⁹

Gregor síce po hebrejsky nevedel, no výklad tohto hebrejizmu zvládol brilantne. (Mal, pravda, k dispozícii Origenove komentátorské diela, s ktorými mohol konzultovať.) Dešifrovanie tohto cudzieho prvku však nebolo veľmi ťažké. Vyjadrenie superlatívu týmto spôsobom (pozitív + partitívny genitív) síce v gréčtine nebolo bežné, no predsa sa vyskytovalo a bolo zrozumiteľné¹⁰. Z Gregorovho výkladu je očividné, že genitív chápal skôr v ablatívnom význame, teda ako genitív komparatívny, ale význam stupňovania tu pochopil správne.

(2) Ďalší hebrejizmus Gregor rieši v druhej homílii, kde vykladá verš 1,6c: υἱὸν μητρὸς μου ἐμαχέσαντο ἐν ἐμοί, ktorý má v gréčtine doslovný význam „synovia mojej matky zaútočili vo mne“. Gregor si je vedomý toho, že to v gréčtine nie je prirodzené vyjadrenie:

⁸ Pies 2,15; GREGOR Z NYSSY, *In Canticum canticorum* 5 (GNO VI, 168).

⁹ GREGOR Z NYSSY, *In Canticum canticorum* 1 (GNO VI, 26).

¹⁰ Porov. SMYTH, *Greek Grammar*, § 1316, § 1064.

Iste, spôsob vyjadrenia je tu trochu neelegantný – to však treba pričítať prekladateľom tohto textu z jazyka Hebrejov do reči Helady. Tí, ktorí získali dôkladné vzdelanie v hebrejčine, totiž tvrdia, že v origináli nie je nič také, čo by bolo neelegantné. To, že frazeológia nášho jazyka nie je identická so spôsobom hebrejskej výrečnosti, môže síce trochu miast' tých, ktorí veľmi povrchno sledujú význam slov, ale myšlienkový zmysel tohto textu je zrejmy (nakoľko sme ho my boli schopní pochopiť).¹¹

Ide tu o problematické použitie predložky ἐν „v“ so slovesom μάχομαι „bojovať s niekým, útočiť na niekoho“, ktoré by si vyžadovalo inú väzbu – buď bezpredložkový datív, alebo nejakú predložku vyjadrujúcu smerovanie „proti“ (najčastejšie πρός)¹². No lingvistické očakávania, ktoré vzbudil tento úvod, zostali nenaplnené. Gregor problém „neelegantnej“ konštrukcie nerieši prihliadnutím k hebrejskému významu, ale hľadá zmysluplné riešenie v rámci samotnej gréčtiny a nachádza ho v metaforickom posune. Slovné spojenie „synovia mojej matky zaútočili vo mne“ je ťarbavé iba v tom prípade, ak sa chápe materiálne, priestorovo. No pri duchovnom, metaforickom výklade nevzniká nijaký problém. „Matka“ je príčina všetkého bytia. Z nej pochádzajú všetky rozumové bytosti – dobré aj zlé¹³. Tie zlé nazývame démonmi a o týchto našich „bratoch“ sa podľa Gregora hovorí v tomto texte. Vyjadrenie „zaútočili vo mne“ potom znamená:

Začali vo mne vojnu. Nezaútočili nájazdom zvonka, ale samotnú moju dušu si urobili frontovou líniou v tomto zápase.¹⁴

Gregor to ďalej dopĺňa:

V každom z nás prebieha vojna, ako vysvetľuje svätý apoštol: „Vo svojich údoch pozorujem iný zákon, ktorý bojuje proti zákonu mojej mysle a robí ma zajatcom zákona hriechu, ktorý je v mojich údoch.“¹⁵

(3) Ďalší typ spracovania hebrejizmu predstavuje príklad, ktorý sa nachádza vo štvrtej homílii. Tu sa vykladá verš 2,7, ktorý obsahuje prísahu s tým syntaktickým hebrejizmom, na ktorý sme poukázali v prvej časti nášho príspevku (podmienková spojka po prísaha): Ὁρκισα ὑμᾶς, θυγατέρες Ιερουσαλημ, (...) ἐὰν ἐγείρητε καὶ ἐξεγείρητε τὴν ἀγάπην ἕως οὗ θελήση.

¹¹ GREGOR Z NYSSY, *In Canticum canticorum* 2 (GNO VI, 53-54).

¹² Porov. SMYTH, *Greek Grammar*, § 1523b.

¹³ GREGOR Z NYSSY, *In Canticum canticorum* 2 (GNO VI, 56).

¹⁴ GREGOR Z NYSSY, *In Canticum canticorum* 2 (GNO VI, 56).

¹⁵ Rim 7,23; GREGOR Z NYSSY, *In Canticum canticorum* 2 (GNO VI, 57).

Preklad, ktorý prihliada k hebrejskému pozadiu tohto vyjadrenia, by znel: „Zaprisahávam vás, dcéry Jeruzalema, neprebúdzajte a nepodnecujte lásku, kým sama nebude chcieť“¹⁶.

Gregor si však v tomto prípade vôbec nie je vedomý toho, že ide o hebrejizmus. Spojenie $\epsilon\acute{\alpha}\nu \epsilon\gamma\epsilon\iota\rho\eta\tau\epsilon \kappa\alpha\iota \acute{\epsilon}\xi\epsilon\gamma\epsilon\iota\rho\eta\tau\epsilon \tau\eta\nu \acute{\alpha}\gamma\acute{\alpha}\pi\eta\nu$ vníma ako idiomatické grécke vyjadrenie, ktoré hovorí „prebúdzajte a podnecujte lásku“. Spojku $\acute{\epsilon}\acute{\alpha}\nu$ zrejme chápe vo význame častice $\acute{\alpha}\nu$ ¹⁷, ktorá často sprevádza konjunktív. V tomto prípade síce ide o samostatný konjunktív rozkazovací, ktorý ju podľa klasických pravidiel nepotrebuje, ale v helenistickej gréčtine môžeme pripustiť istú kontamináciu väzieb. Gregorov výklad tohto verša je teda nasledovný:

Nevesta oslovuje dcéry nebeského Jeruzalema slovami, ktoré – prednesené ako prísaha – sú vlastne výzvou, aby stále zveľaďovali a rozmnožovali lásku, až kým sa nestane vôľa toho, ktorý chce, aby všetci boli spasení a prišli k poznaniu pravdy¹⁸. Znenie jej slov je takéto: „Zaprisahávam vás, dcéry Jeruzalema, pri mocnostiach a silách poľa, prebúdzajte a podnecujte lásku, kým neuskutoční svoju vôľu.“¹⁹ (...) Svoje poslucháčky vedie k životu v súlade s cnosťou, aby mali neusínajúcu a bdelú lásku.²⁰

(4) Ako posledný typ hebrejizmu uvedieme spojenie z verša 1,8: $\acute{\epsilon}\acute{\alpha}\nu \mu\eta \gamma\nu\omega\varsigma \sigma\epsilon\alpha\upsilon\tau\eta\eta\nu$ „ak nepoznáš sama seba“ (predvetie podmienkového súvetia). Pri pohľade do hebrejského textu vidíme, že prekladateľ tu nezvládol interpretáciu významu originálu לֹא תֵדָעִי לְךָ , kde posledný výraz nie je *predmetom*, ako to vyjadril prekladateľ, ale má tzv. etickú, resp. centripetálnu funkciu, čiže slúži na zdôraznenie *podmetu*²¹: „ak ty (sama) nevieš“. No keď hľadáme iba na grécky text – čo robil aj Gregor –, nič nepôsobí rušivo. Ba čo

¹⁶ Ak by sme výraz $\acute{\alpha}\gamma\acute{\alpha}\pi\eta$ chápali ako označenie milej osoby, iný variant tohto typu prekladu by bol: „Neprebúdzajte a nepodnecujte (môjho) miláčika, kým on sám nebude chcieť.“

¹⁷ O zámene medzi $\acute{\alpha}\nu$ a $\acute{\epsilon}\acute{\alpha}\nu$ porov. BLASS – DEBRUNNER, *A Greek Grammar*, § 107.

¹⁸ Porov. 1Tim 2,4.

¹⁹ Je zrejme, že Gregor tu v záverečnej vete súvetia ($\acute{\epsilon}\omega\varsigma \omicron\upsilon \theta\epsilon\lambda\eta\sigma\eta$ „kým neuskutoční svoju vôľu“) vidí ako podmet Boha, nie lásku, ako to bolo v prvých dvoch prekladových variantoch. Táto odchýlka je však z hľadiska našej súčasnej diskusie irelevantná.

²⁰ GREGOR Z NYSSY, *In Canticum canticorum* 4 (GNO VI, 129-130, 131).

²¹ Porov. WALTKE – O’CONNOR, *An Introduction to Biblical Hebrew Syntax*, 208, § 11.2.10d.

viac, tento výrok rezonuje starobyľou gréckou múdrosťou, ktorú vyjadruje delfská výzva γνῶθι σεαυτόν „poznaj sám seba“, ktorá inšpirovala celú grécku filozofickú tradíciu od Sokrata až po Plotína, ako aj kresťanských autorov. Gregor sa výkladu tohto výroku venuje v druhej homílii, kde vysvetľuje dôležitosť sebapoznania – poznania toho, čo tvorí vlastnú ľudskú prirodzenosť²².

Týmto príkladom ukončíme náš náčrt Gregorovho spracovania hebrejizmov. Môžeme zhrnúť, že ich vždy rieši iba v rámci gréčtiny. A robí tak nielen v prípade, keď ich nedešifroval ako hebrejizmy – čo by bolo prirodzené –, ale aj vtedy, keď si je vedomý toho, že ide o cudzí prvok v gréčtine. Gregorov prístup je reprezentatívnou ukážkou toho, ako grécki kresťanskí autori pristupovali k Septuaginte. Septuaginta je autorita, ktorá nepotrebuje hebrejské barličky. Občasné poukazy na hebrejskú pôvodinu oživujú výklad, autori nimi dokazujú svoju dôslednosť a sčítanosť, ale sú to len šperky, ktoré nijako neovplyvňujú jadro výkladu.

Septuaginta – dve prekladateľské techniky

Našou prezentáciou tohto aspektu Gregorovej práce s biblickým textom sme chceli poukázať na to, že v prípade patristických textov je nevyhnutné používať inú prekladateľskú techniku, než akú používame v prostredí biblických štúdií. V prvej časti nášho článku sme naznačili, že rozdiel medzi týmito dvoma prístupmi spočíva v odlišnom chápaní Septuaginty – pre biblistov je Septuaginta *výsledok*, pre východné kresťanstvo a vedcov, ktorí ho skúmajú, je Septuaginta *východisko*.

Ak prekladáme Septuagintu ako súčasť starovekého exegetického diela, musíme rešpektovať to, ako autor sám rozumel biblickému textu. To znamená, že v niektorých ohľadoch naše prekladateľské riešenia budú zásadne odlišné od tých, ktoré by sme použili, keby sme pripravovali preklad napríklad pre edíciu *Komentáre k Svätému písmu*²³.

V tejto súvislosti sa vynára dôležitá praktická otázka. Ak sa niekedy v budúcnosti prikróčí k príprave prekladu a komentára tejto biblickej knihy pre spomenutú edíciu, ktorá prekladateľská technika bude vhodnejšia? Rozhodnutie sa podľa nášho názoru neprikláňa jednoznačne v prospech používaného

²² Porov. Mt 25,31-33; GREGOR Z NYSSY, *In Canticum canticorum* 2 (GNO VI, 63-67).

²³ Porov. PANCZOVÁ, *Druhy techník prekladu*, 58-73.

analytického typu, ktorý hebrejizmy rieši prihliadaním k hebrejskému originálu. Táto malá biblická knižočka v *gréckom znení* totiž dala vznik množstvu komentárovej literatúry – ak sa obmedzíme len na starokresťanské obdobie a len na grécke jazykové prostredie, musíme spomenúť mená ako Hippolyt Rímsky, Origenes, Atanáž Alexandrijský, Gregor z Nyssy, Teodor z Mopsuestie, Teodoret z Kýru, Apollinaris Mladší, Filón z Karpasie, Nilus, Maxim Vyznávač a Prokopios z Gazy. A takisto nesmieme opomenúť mystagogickú literatúru, lebo Veľpieseň sa bohato používala v príprave na sviatosť krstu a v krstnej liturgii.

Existuje teda množstvo patristického materiálu, pre ktorý bola východiskom Septuaginta. Ak by spracovanie Veľpiesne v edícii Komentárov malo zahŕňať diela cirkevných otcov – a organizátori tohto podujatia tvrdia, že by malo –, potom prirodzene vzniká otázka, či preklad, ktorý chápe Septuagintu ako *výsledok* a nie ako *východisko*, je vhodný. Boli by sme radi, keby náš príspevok podnietil vedeckú diskusiu na túto tému.

Zoznam použitej literatúry

- BARR, James: *The Typology of Litteralism in Ancient Biblical Translations*, Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1979.
- BLASS, Friedrich – DEBRUNNER, Albert: *A Greek Grammar of the New Testament and Other Early Christian Literature*. Translated and edited by Robert W. Funk, Chicago – London: The University of Chicago Press, 1961.
- DUBOVSKÝ, Peter (ed.): *Genesis (KSZ 1)*, Trnava: Dobrá kniha, 2008.
- GREGORII NYSSENI: *In Canticum canticorum (GNO VI)*. Edidit Hermannus Langerbeck, Leiden: E. J. Brill, 1960.
- PANCZOVÁ, *Preklad Genesis podľa LXX*. In: Peter Dubovský (ed.): *Genesis (KSZ 1)*, Trnava: Dobrá kniha, 2008.
- PANCZOVÁ, Helena: Technika prekladu z biblickej gréčtiny: problém hebrejizmov. In: Blažej Štrba (ed.): *Studia Biblica Slovaca 2007*, Svit: KBD, 2008, 89-95.
- PANCZOVÁ, Helena: Technika prekladu z biblickej gréčtiny (2): Druhy techník prekladu starovekej literatúry a príklad prekladu participií v slovenskom komentárovom preklade, *StBiSl* 5 (1/2013) 58-73.
- PIETERSMA, Albert – WRIGHT, Benjamin G.: *To the Reader of NETS*. In: Albert Pietersma – Benjamin G. Wright (eds): *A New English Translation of the Septuagint*, New York – Oxford: Oxford University Press, 2007, XIII – XX.
- SMYTH, Herbert Weir: *Greek Grammar*. Revised by Gordon M. Messing, [s.l.]: Harvard University Press, 1984.
- TIŇO, Jozef (ed.): *Exodus (KSZ 3)*, Trnava: Dobrá kniha, 2013.
- VARŠO, Miroslav: *Abdiáš, Jonáš, Micheáš (KSZ 2)*, Trnava: Dobrá kniha, 2010.
- WALTKE, Bruce K. – O'CONNOR, M.: *An Introduction to Biblical Hebrew Syntax*, Winona Lake, IN: Eisenbrauns, 1990.

ZERWICK S.J., Maximilian: *Biblical Greek*. English edition adapted from the fourth Latin edition by J. Smith, Roma: Pontificio Istituto Biblico, 1990.

Zhrnutie

Prekladateľská technika, ktorú si zvolíme na preklad Septuaginty, závisí od toho, ktorý jej aspekt uprednostníme. Môžeme ju vnímať *ako výsledok* prekladateľskej činnosti. Vtedy pri riešení prekladových problémov týkajúcich sa hebrejizmov prihliadame k hebrejskému originálu. Tento analytický prístup sa používa v prostredí biblických štúdií. V istom okamihu svojho vývoja sa však Septuaginta odpútala od hebrejského pozadia a začala samostatnú existenciu v čisto gréckom prostredí, kde dala vznik množstvu patristickej exegetickej literatúry. Títo starovekí autori problémy neriešili v rámci medzijazykovej komunikácie, ale iba monolingválne, v rámci gréčtiny. Tak vznikajú občasné odchýlky v chápaní a výklade biblického textu, ak sa v ňom vyskytnú hebrejizmy. Ak sa ako prekladatelia venujeme tejto časti nášho kultúrneho dedičstva, Septuagintu v tomto kontexte musíme aj my rešpektovať *ako východisko*.

Kľúčové slová: Septuaginta, technika prekladu, hebrejizmy, patristická exegéza, Veľpieseň.

Summary

The translation technique we choose for a Septuagint translation depends on which of its aspects we focus. We may perceive the LXX *as the result* of translators' activity. In this case in solving translation problems regarding Hebraisms we take into account the Hebrew original. This analytic approach is used in the context of biblical studies. However, at some stage of its development the Septuagint detached from its Hebrew background and began a life of its own in a purely Greek environment where it gave birth to a vast amount of patristic exegetical literature. These ancient authors did not solve problems within the framework of interlingual communication, but only in a monolingual way, within the framework of the Greek language. So there appear occasional divergences in understanding and interpretation of the biblical text if it contains Hebraisms. If we apply ourselves as translators to this part of our cultural heritage, we, too, must respect the Septuagint in this context *as the starting point*.

Keywords: Septuagint, translation technique, Hebraisms, Patristic exegesis, Song of Songs.

Helena Panczová
Teologická fakulta Trnavskej univerzity
Kostolná 1, P.O. Box 173
814 99 BRATISLAVA, Slovenská republika
helena.panczova@truni.sk

Contents

Treaties

Vavrinec Radoslav MITRO OP

- Jeremiah in Matthew. Litarary-Theological Study of the Prophet
Jeremiah in the Gospel of Matthew 137-157

Dagmar KRÁĽOVÁ

- For she loved much. Outline of the complementarity of the narrative
analysis and of the psychological aspects in Luke 7:36-50 158-185

Jaroslav RINDOŠ

- St. Joseph, “*Ženích*” (the Bridegroom) or “*Manžel*” (the Spouse,
Husband) of the Virgin Mary? Erroneousness of the designation
“*ženích*” or its equivalentents in some other languages 186-196

Helena PANCZOVÁ

- The technique of translating from Biblical Greek (3):
The Septuagint as the result and as the starting point – the example
of Hebraisms in the Song of Songs 197-204

- Abstracts and Reviews** 205-224

- Communications and references** 225-238

Obsah

Štúdie

Vavrinec Radoslav MITRO OP

Jeremiáš u Matúša. Literárno-kritické skúmanie proroka Jeremiáša
v Evanjeliu podľa Matúša 137-157

Dagmar KRÁĽOVÁ

Lebo veľmi miluje. Náčrt komplementarity naratívnej analýzy
a psychologických aspektov v Lk 7,36-50 158-185

Jaroslav RINDOŠ

Sv. Jozef, ženích či manžel Panny Márie? Nesprávnosť pomenovania
„ženích“ a jeho ekvivalentov v niektorých jazykoch 186-196

Helena PANCZOVÁ

Technika prekladu z biblickej gréčtiny (3): Septuaginta ako výsledok a
ako východisko – príklad hebrejizmov vo Veľpiesni 197-204

Abstrakty a recenzie 205-224

Správy a oznamy 225-238